Kraina 100 Jezior

POWIAT MIĘDZYCHODZKI położony na zachodzie Wielkopolski nad Wartą składa się z 4 gmin – Międzychodu, Sierakowa, Kwilcza i Chrzypska Wielkiego. Ma obszarze 736 km ² zamieszkuje tutaj ponad 36 tysięcy mieszkańców. Powiat sięga na południowo część Puszczy Notecką. Jego powierzchnie jest w ponad 45 % porośnięte puszczańskimi borami sosnowymi.

Charakterystyczną cechą, która wyróżnia powiat jest ponad 100 jezior w mocno poładowanym, południowym krajobrazie „Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego". Można to znaleźć jezioro o ponad 300 hektarowej powierzchni oraz bardzo głębokie (do 45 m głębokości), a każde z nich ma wodę bardzo czystą i bogatą w ryby. Piękno krajobrazu jest w powiecie pod szczególną ochroną – duży obszar terenu Sierakowski Park Krajobrazowy, a głębokie wyrzeźbiona dolina rzeczki Kamionki – jest częścią Poczesnowskiego Parku Krajobrazowego. O zdrowym klimacie Pojezierze świadczą również pokłady borowiny oraz ujęte w centrum Międzychodu w rzec „Łaciporzyca" bogate źródła siarkowe.

Historia tego terenu sięga epoki kamiennej, kiedy dotarli tu pierwsi myśliwi i osadnicy. W średniowieczu osadnictwo na tym terenie stanowiła zachodnia granica Polski – poszczególnej są dzisiaj kilka grodzisk. Obywatele działalność prowadzili tutaj cysterci. Miasto i wieś były własnością słowiańskich rodów: Kobielickich, Opalińskich i Ulrengów. Mieszkali to, lub stąd pochodzą: Maria Leszczyńska – królowa Francji i żona Ludwika XV, Oskar Tietz – założyciel sieci handlowej „Hertie" w Niemczech, królowa Polski Katarzyna Leszczyńska, kompozytor – Napoleon Rutkowski, Krzysztof Opaliński znany z czasów „potopu" szwedzkiego, Zygmunt Karstanski – odkrywcy Kopalnia pod Bojanowem, Sejmu Wielkiego Stefan Kwilecki, berliński mistrz – Lesser Ury, zakopiański doktor Andrzej Chromiec i inni...Teraźny to były świadkami wojny trzydziestoletniej, potem kolonizowali ją Olędzy. Obecnie wszędzie w obiekt zabrzmi prawdziwy, a odczytać wolności w wysoko Pierzchna Wielkopolskiego, któraga front wiek przebiegał przez Kamionnę, Kolno, Glicinec, Dormowo, Grałewo i Bielsko.

Już w latach dwudziestych okolica Międzychodu reklamowana jako „Krainy Stu Jezior" – wymarzone miejsca dla wędrowcy i amatorów sportów wodnych. Można to wypoczynek we letnich na grzybobraniach i polowaniach, nad jeziorami kąpiąc się, wędkując, a wieże ozrodlów jeżdżickich obwiąże możliwości jazdy konnej. Profesjonalnie baza turystyczna a wysokim standardzie usług, rozwój agrotrystyki (ponad 50 kwater), gęstość połączeń drogowych, dogodne warunki dla aktywnego wypoczynku (turystyki pieszej, rowerowej, jeździeckiej, wędkarstwa, myślistwa) to zachęta dla odwiedzinie tego spokojnego zakątka Wielkopolski. Zapraszają nie tylko ośrodki wypoczynkowe nad jeziorem w Sierakowie, Warszynie koło Międzychodu oraz Chrzypsku, łącznickich czy Dormowie, ale również Stadu Ogierów w Sierakowie i poszczególnie leśniczówki.

Warto zajrzeć do Muzeum – Zamku Opalińskich w Sierakowie, Muzeum Regionalnego w Międzychodzie, jak również do Ośrodka Edukacji Przyrodniczej w Chodzie i Centrum Edukacji Przyrodniczej i Regionalnej w Mościcach. W pierwszych corocznie odbywają się kilkudniowe festiwal, znakomie organizuje zawody hippiczne, a nad jeziorami, w płaciowej szeroki odbywają się koncerty polskiej muzyki. Na punkcie widokowym w łącznickich, wyrósł przepiękny pomnik godnym podziwu jest pomnik w kształcie grzyba, odsłonięty w pierwszych minutach 2001 roku jako pierwszy pomnik na świecie w nowym tysiącleciu.

Dla dalszego rozwoju powiatu korzystne jest połączenie w zachodniej Wielkopolsce, na osi: wschód – zachód, przy drodze krajowej nr 24 z Poznania do Gorzowa (i Szczecina), lub do Berlina (do którego jest ok. 200 km.), która może być alternatywą dla autostrady A2, przebiegającej około 35 km. od centrum powiatu. Blisko jest również do drogi ekspresowej S3 (wjazd w Świerzynie). Władze samorządowe powiatu i gmin chętnie powitają inwestorów, zwłaszcza w branży turystycznej oraz przetwórczej rolno-spożywczym.

Teren powiatu międzychodzkiego o wyjątkowych walorach przyrodniczych może być dla każdego doskonałym miejscem długiego lub krótkotrwałego wypoczynku.

MIEJSCA WARTE ZWIEDZENIA

Bielskosz – pałac; z lat 1804-1805, obecnie ośrodek wypoczynkowy

Bucharzewo – Ogród Edukacyjny dla niewidomych „Leśna Przygoda" przy Nadleśnictwie Sieraków

Chalin – dwór z ok. XIX w., obecnie siedziba Ośrodka Edukacji Przyrodniczej Międzychodzkiego Parków Krajobrazowych, wokół trasy Nordic-walking w ramach Nature Fitness Park

Chrzypsko Wielkie – kościół późnogotycki z l. 1606–1609, sprowadzony Włoszczowa.

Chrzypsko Małe – nieczynny wiadukt kolejowy o wys. 15 m.,

Grobia – rezerwat przyrody „Buki nad jeziorem Lutomskim"

Kamionna – kościół pw. Narodzenia Najśw. Marii Panny z 1499 r. z punktem widokowym na Dolinę Kamionki, kamień milowy z trasky Poznań – Berlin

Kaplin – wzorowa szkółka leśna, Izba Pamięci wś Radusz, szlak edukacyjnych ścieżek pieszych i rowerowych „Siedmiu Radusza", szlak do byłej kapelni „Wanda", Ośrodek Edukacji Ekologicznej, pamiątkowy kamień na „Świętu Lasu" 29 kwietnia 1933 roku,

Kolno – rezerwat przyrody – „Dąby Kolenickie",

Kwilcz – kościół późnobarokowy z l. 1766–81

Lubom – wieża – dostrzegalnia przeciwpożarowa Nadleśnictwa Sieraków; wys. 32 m.

Lewice – kościół z ok. 1780 r.,

Lutom – kościół z lat 1753–1762, obok naturalnego Diabelski Kamień",

łącznicki – punkt widokowy z pomnikiem w kształcie grzyba, odsłoniętym w pierwszych minutach XXI wieku

Marianowo – dąb „Józef" – najgrubsza drzewa Puszczy Noteckiej (840 cm.), noszące imię leśniczego Józefa Chwirota, obok ścieżka edukacyjna „Marianówka"

Międzychód – kościół pw. Księcia św. Jana Chrzciciela z 1591, układ zabudowy wokół rynku, kamienica szczytowa na ul. Rynkowej, Muzeum Regionalny, park im. Oczara Tietza,

Międzychód – kościół p.w. Niepokalanego Serca Maryi z l.1838-40 – w jego przedsionku płyta nagrobna właścicieli miasta – Krzysztofa Storugo

Międzychód – źródła siarkowe ujęte w 1912 roku w tzw. „Łazyporzę",

Mościc – rezerwat – „Dolina Kamionki",

Moścki – Centrum Edukacji Przyrodniczej i Regionalnej w dawnych zabudowaniach dworskich z XIX w.

Orzaschowo – cmentarz – lapidarium wielkopolskiej szlachty kalwińskiej i zbór protestancki z 1788 roku, na planie ośmiokąta.

Popowo – głaz pamiątkowy upamiętniający patrycjuszy konfederatów barskich

Przesim – Skansen „Dlandia", ośrodek kontaminacyjno-wypoczynkowy w dawnym dworze, zabytkowy 160-letni winiarnia – bolendar,

Sieraków – kościół i klasztor pobernardyński z l. 1624-39 z bogato zdobionym barokowym wnętrzem, przy kościele „Pantheon Sierakowski"

Sieraków – Muzeum – Zamek Opalińskich, w w nim – sarkofagi rodu Opalińskich,

Sieraków – pałac z ok. 1890 r. i sąsiedztwie z 1829 r. – siedziba Stada Ogierów, (ciekawe zbiory powozowni, zabytkowy park),

Sieraków – Izba Tradycji dawnej Szkoły Rybackiej (w Zespole Szkół przy ul. W rzeniecku)

Sośnia – punkt widokowy, tzw. „Góra Głezów"

Śródka – pałac z XIX w. obecnie hotel i restauracja

Zatom Stary – Zatom Nowy – przyrodnia promowa przez Wartę

CIEKAWE CYKLICZNE IMPREZY NA TERENIE POWIATU

Zawody sportowe „Bik Triathlon" w Sierakowie (czerwiec)

Międzynarodowy Targ Tulipanów w gospodarstwie ogrodniczym w Chrzypsku Wielkim (maj)

„Dni Wędzonej Gęsiny" w Chrzypsku Wielkim (lipiec)

„Dni Zamki Sierakowskiej" w Sierakowie (lipiec)

„Rajd Agrotursty" w gminach : Sierakow – Kwilcz – Chrzypsko (czerwiec)

„Dni Międzychodu" wraz z festiwalem Agrotrystycznym (lipiec)

„Strzelectwo" w Skarzamie „Dlandia" w Przesimie (sierpień)

Zawody jeździeckie: „Memoriał dyr. Rowińskiego", „Memoriał dyr. Czarnińskiego" w Stadzie Ogierów w Sierakowie (lipiec - sierpień)

Rajdy Nordic Walking w Nature Fitness Centre w Chalinie (wiosna/jesień)

Festiwal Sztuk im Tereny Kamiszewskiej w Marczynie (lipiec)

„Sierakowska Wiosna Klasyków" – koncerty w Muzeum – Zamku Opalińskich i kościele w Sierakowie (maj-sierpień)

„Jarzynalia" w Stadzie Ogierów w Sierakowie (lipiec)

„Bery" w Kamionnie (luty)

Obchody „Marki Bobrzej Żwlnej" w Mościcach (sierpień)

Jarmark w dolinie Kamionki (Kamionna) (wrzesień)

„Bieg Pojezierza" na trasie: Międzychód – Sierakow (czerwiec)

„Dzień Karbide" w Międzychodzie (wrzesień)

Festyn Biskupa Lata" i „Wielkie Sznaczenie Powiat" w Mościcach (wrzesień)

„Maraton Pływacki" na jeziorze Prusimskim (lipiec-sierpień)

„Sportaliada i Sportaliada Artystyczna UTW (maj)

„Bajd Kierowego Ulicie" środowisk obcykynowich (wrzesień)

„Święta Podgrzybka" (festyn w Puszczy Noteckiej) (wrzesień-październik)

„Hubertus" w Stadzie Ogierów w Sierakowie (listopad)

„Festyn Rogoźli Świętomarcińskich" w Międzychodzie (listopad)

Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego w Międzychodzie (listopad)

W czasach urbanizacji i uprzemysłowienia wielkiego znaczenia nabiera ochrona cennych naturalnego krajobrazu. Dla tego celu ustanowiono na terenie powiatu **dwa Parki Krajobrazowe.**

Sierakowski Park Krajobrazowy: Obejmuje teren 30 413 ha Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. 25 dość dużych jezior w urozmaiconym krajobrazie południowym, duże zalesienie (1/3 powierzchni), duże zalukienie – są atrybutami tego terenu. Północna część, odprowadzana Wartą, jest porośnięta borami sosnowymi Puszczy Noteckiej. Poznaniki – to wyrzeźbiony rzeczywy ledowo krajobraz z wieloma jeziorami, pokrzywnymi w głębokich rynnach, wiele leżów liściastych (buczyny) i mieszanych. A rozmaitety przyrody i wiele pomnikowych drzew, np. dąb „Józef" w Marianowie o obwodzie 780 cm. Krajobraz można podziwiać z punktów widokowych: w Grobii i łącznickich.

Poczesnowski Park Krajobrazowy (dolina rzeczki Kamionki): Ma powierzchnie 45 300 ha, ciągu dalej na zachód, lw wsi, łubiaskiej, jego wyróżnione część leży w powiecie międzychodzkim. Dolina Rzeki Kamionki. (1970 ha), obejmuje głęboko wciętą rynnę rzeki Kamionki, między wsiami Kamionna – Mościc – Lewice. Zachodnie krawędź doliny to las z okazałymi bukami, grabami, dębami i jaworami. Na dnie doliny wykształtił się łęg olszowy z bogatym runem oraz łąkami turzycowymi i trzcinowymi. Na jednej z nich znajduje się bogate stanowisko chronionego kalinka zaropejskiego. Dość niedostępny teren z zróżnowanem przyrody, ostoja ptactwa i zwierzyny. Wśród drzew pomnikowych – najokazalszy dąb o obwodzie 736 cm i wysokości 25 m. rośnie w Lewicach. Godną uwagi jest głęg grabowo o ok. 50 m. obok leśniej osady Kaliska. Na terenie całego Parku – około 60 przydrożnych kapliczek.

Rezerwaty przyrody:

Kolno Międzychodzkie – leśny, pow 14,77 ha, rezerwat częściowy między jez. Kolno a jez. Kłodno. Dominują objęte los liściasty – dwa zespoły leśne: łęg jesionowo-olszowy (gł. olsza czarna, sporadycznie jesion) i grąd niski (gł. dąb szypułkowy z domieszką wiązu, jesionu, jaworu i buku). Występowisko na stara dęby. Z rzeki ma obwody pni ok. 500 cm, w czterech przypadkach powyżej 600 cm. a najgrubszy – 670 cm. Interesujące są też duże wiązy z wyrastymi zgrubieniami na koczniach. Rezerwat odgrywa rolę naukową i dydaktyczną, bowiem gromadzi rzadko spotykane skupiska dorodnych, rodzimych drzew z bujną roślinnością runa. Wokół szlak turystyczny.

Czapla Wyspa – pow. 15,0 ha, na obszarze dwóch wysp Jez. Kłosowskiego w Puszczy Noteckiej. Ma wyspach miejsce lęgowe rzadkich ptaków: m.in. rybołowa i kani czarnej. Do niedawna miejsce się to kolonie czapli siwej (stąd nazwa) i kormoranów. Wyspy porasta las dębowy, ok. 200 – letni. Zachodnim brzegiem biegnie szlak czarny, z brzegu ciekawe widoki na wyspy.

Czaplinec – 4,3 ha, ok. 180– letni rezerwat mieszany, osiedle ptaków, które w nowiedzia puszczy w latach 1972–1974. Część sosen osiągnęła wysmiary pomnikowe. Ok. 8 km od Sierakowa, szlakiem żółtym.

Mszar nad Jez. Miejch – 6 ha, ochrona stanowiska roślin bagiennych i torfowiskowych, położony w pd. części rynny jez. Miejch, wraz z fragmentem jeziora z pływającym kożuchem mszaru. Niedaleko przebiega szlak żółty.

Buki nad jez. Lutomskim – o pow. 55,2 ha na południowo-zachodnim brzegu jez. Lutomskiego. Obejmuje długi ok 3,5 km. wąski pas kosu bukowego i liściastego rozwarty nas stromych zboczach rynny jezioranej.Najstarsze buki osiągnęły wiek ponad 300 lat i obwody pni ponad 300 cm. Przez rezerwat prowadzi szlak czerwony.

Dolina Kamionki – 59,18 ha, fragment głęboko rzeźbionej doliny rzecznej w rynnie południowej w okolicy wsi Mościc, ok.2 km. od Kamionny, leży – oby i bukowe grądy, wiele pomnikowych bukiew, grabów i jaworów, tereny podmokłe z 13 stanowiskami rzadkiemyni, gł. czowarowymi i podmokłych łąk. Niedaleko przebiega szlak czarny.

Bukowy Dziwiór – 77,92 ha, rezerwat krajobrazowy, pogórkowaty teren bukowo-dębowych lasów i obszarów bagiennych, wyżej pośp m.in.stanowiska oślirowaniy pęcherzykowej (łac.Aldrovanda vesiculosa), rośliny wodnej z Czerwonej Księgi.

Inne **ciekawostki przyrodnicze:**

"dąb „Józef" w Marianowie, his czci leśniczego Józefa Chwirota, jedna z najstarszych i najgrubszych dzrew w Puszczy Noteckiej – obwód 840 cm. Szlak żółty z Sierakowa

"głaz narzutowy koło Lutomia. „Diabelski Kamień", w lesie na pd. od wsi, najwięcej głaz w Parku, o obwodzie 11 m. szeukowany szlak z centrum wsi, obok również pieczy szlak czerny

"dęby koło Grobii, grupa kilkunastu pomnikowych dębów o obwodach pni do 700 cm., na pd. od Grobii, nad jez. Miejkiem

"dolina górskiego potoku; na pd. od łącznicek głęboko wcięta dolina płynie strumień Bielskosk), połączenie jez. Bielskosklego i jez. Chrzypskiego, ma znaczny spadek, głazy w korycie, ma zamarza nawet w mroźne zimy

"park w Kwilczu, — pow. 6,5 ha, ok. 700 drzew z 43 gatunków, część o wymiarach pomnikowych, w zabytkowy pałacowo-parkowym stw. w XVIII w., nie skrzep doliny Pstroka Kwilczańego — Lutomski, oraz parka jest alejo starych kasztanowców

"jez w Chalinie, głęboko rynnie południowem, zbocza pociętę liczymyi jarami, dno — los mieszany, o zbocza bukowy, w pobliżu Ośrodek Edukacji Przyrodniczej,a wylotu rynny — jez. Łowickie, szlak żółty przewiesi dwem jaru,

"park w Sierakowie, pow. 4,9 ha, zał w pocz. XIX w., na terenie Stada Ogierów, w nim: dęb ok. 700–letni o obwodzie 720 cm., na dzbadzisku 4 dęby 12 rzędnych nutkajskich o obwodzie 190 cm

"park miejski w Sierakowie im. Sw. Jana Pawła II, odrestaurowany w 2014 roku.

"park w Lewicy, zał. w XIX w. o pow. 4,3 ha, w drzewostanie wiekowe dęby, lipy, buk, modrzew i cisy, widok na jezioro Lewice

"wrzeczka „Dziwnów", wyzwalnicza rzeźba terenu w morenie czołowej, ze wzgórzem 124 m. npm, miejcy wzgórzami bezspływnem jezioro Dziwnów o pow. ok. 5 ha., wokół różnorodne lasy: dębowe, buczyny, lasy mieszane,

"dąb szypułkowy koło osady Zwierzyniec o obwodzie 755 cm.

Niektóre ze **104 jezioro**:

Jezioro Sremskie 118 ha, głębokość 45 m. (najgłębsze, z krystyderopnięty 5 m. poniżej poziomu morza, objętość wodo– 23,7 mln. m³);

Jezioro Chrzypskie 304 ha, głębokość 15 m. (największe i bardzo czyste);

Jezioro Durlin 103 ha, głębokość do 3 m. (najpłytsze z okolicznych jezior)

Jezioro Łutowskie 178 ha, głębokość 15 m. (najdłuższe, o średniej zarośności zalewie 300 m., ale długości 5,8 km.);

Jezioro Bielskosklo 146 ha, głębokość 31 m. (najwięcej połączone – 83 m, n.p.m. – strumień do Jeziora Chrzypskiego na odległości 3,5 km. pokonuje różnicę 38 m. wysokości)

Na wszystkich jeziorach istniejeszno szlaki żeglowania łodzi napędzanych silnikami spalinowymi.

Informacji dla wędkarzy udzielają Koła Polskiego Związku Wędkarskiego w każdej gminie: Zarwlenie wsi jez. Jerzoszewskie i Lutomskie można uzyskać w Zespole Szkół w Sierakowie.

Łowisko komercyjne: Jezioro, Kłosowsk, Gorzyń, Kurnatowice, Chorzępowo, Mierzyn, Lutom, Stróżki.

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Wielkopolskich Parków Krajobrazowych w Chodzie – przy brzegach czystych i głębokich jeziorach, nad brzegami – ścieżki edukacyjne. Jedno z jezior ze najgłębsze jezioro Pojezierza – Sremskie o głęb. ok. 45 m ma krystyderopnięte, tj. jego dno jest ok.5 m. poniżej poziomu morza. Warto obejrzeć zbiory Ośrodka, o zwłaszcza w pomieszkowanej dworku Karnatowskich „jeżykina" z ciekawą ekspozycją edukacyjną. Przy Ośrodku oprócz widowych drzew (kasztana jadalnego 570 cm. obwodu, platana – 470 cm., lipy– 400 cm., długowiekowych – 240 cm.) rośnie dąb wyhodowany z żołędzi słowiańskiego dębu „Robin Hood" z Lasu Sherwood, a w kanonach drzew można dojrzeć bardzo rzadko już dziś spotykane popielice. Ośrodek w Chalinie ma pełne zaplecze noclegowo-gastronomiczne i gości wiele grup młodzieży na zajęciach z ochrony środowiska i poznawania przyrody. Na bazie OEP utworzono Nature Fitness Park z 6 szlakami Nordic – walking o zróżnicowanym stopniu trudności, o długościach: 1,05, 4,9, 8,2, 9,6, 11,6 i16,1 km (więcej informacji na stronie: http://okoedukacja.com.pl/)

Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mościcach – w dawnych budynkach folwarcznych. Ma formułę skansenu z warsztatami ginących zawodów: kowala, szewca, garncarza, wikliniarza, bednarza. Odwiedzane również stara wnętrza sklepu kolonialnego i klasy szkolne. Osobna ekspozycja dotyczy przyrody w Dol. Kamionki. Centrum organizuje ciekawe imprezy regionalne, np. corocznie „Wielkie sznaczenie powiatu".

Zwiedzając tereny Pojezierza Międzychodzko – Sierakowskiego można zdobyć **Regionalną Odznakę PTTK „Turysta Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego".** Odznaki przyznaje i informacji udziela: Zarząd Oddziału PTTK w Szamotułach (Szamotuły Rynek 35)

PIESZE SZLAKI PTTK

Ze względów historycznych i tradycyjnych można szlaki pogrupować na powiązane z Międzychodem i sierakowsko-kwilckie

Szlaki pieszo „międzychodzkie":

żółty: Czo Starego Oziaczna) – Sowia Góra – Międzychód – Zatom Stary – Łowica – Chalin – Kamionna – rezerwat „Dolina Kamionki" Mościc – Łowyń – i dalej przez Nowe Gorzycko do Wierzbna (68,6 km.)

czerwony: Międzychód – Łutnisko– Bielsko – rez. Kolno Międzychodzkie – Kamionna – dolina Kamionki, Mościc – Krzyżkowice – Lewice (23,9 km.)

niebieski: Jez Zbęzynia przez Trzciel, Paczew i Lubikowo) Gorzycko – Międzychód rynek – Bielsko jez. Bielskosko – Łowica – Góra – Sieraków – przez Warty – Bucharzewo – dalej do Kobusza i Mielow (59,6 km.).

czarny: Rezerwat „Kolno Międzychodzkie" – Zatom Chojna, Aleksandrowo – Międzychód– przez Warty – Radgoszcz– Kaplin – Radusz – „Matecznik" Bieto Łakuśka – ok. „Czaple Wyspy" – rez. „Mszar nad jez. Miejch" Kobylarnia – Marianowo dąb „Józef" – Sieraków (44,8 km.)

czarny: Gorzyń – Storki – „Krzakowska Góra"116 m. npm. – Stary Młyn Durnowo – Gorzyń (12,7 km.).

Szlaki pieszo „sierakowsko – kwilckie":

czerwony: Sierakow – rez. „Buki nad jez. Lutomskim" – Sośnia punkt widokowy – Kurnatowice – Prusim – Zatom Stary– przez Warty – Zatom Nowy – Łakuśka– jez. Lichwińskie – jez.Bucharzewskie – i dalej do Chojna i Makrzu (65,1 km.).

zielony: Chrzypsko Wielkie – punkt widok. łącznicki– jez. Bielskosklo – Lubosz (17,7 km.)

żółty: Rojewo – jez. Wielkie, Wyłin – jez. Rzamiuł – Tuchola – Sierakow– Marianowo dąb „Józef" – rez. „Mszar nad jez. Miejch" – rez. „Czaplinec" – i dalej przez Puszczę Noteckiej: Borowy Młyn, Kobusz i Piłka (56,1 km.)

czarny: Góra – Grobia – jez. Jerzoszewskie – Sierakow – Lutom – Lutomek– do szlaku czerwonego (19,3 km.).

czarny 2: łącznicki – Chrzypsko Małe – jez. Łiziio – do szlaku żółtego (7,7 km.).

czarny 3: Kwilcz– Roztotek– do szlaku czerwonego– Chalin i dalej do Kłosowic (16 km.)

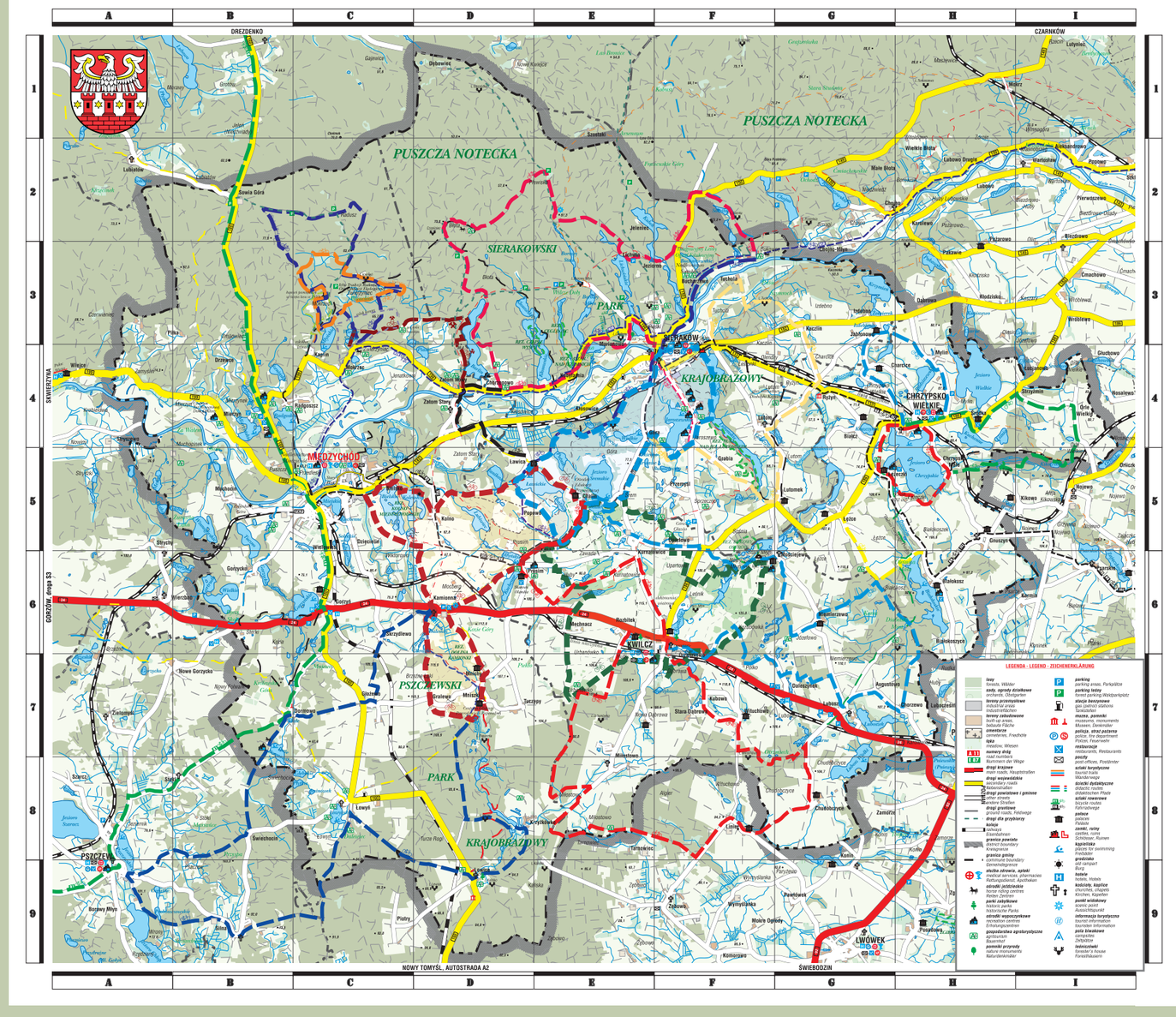

SZLAKI ROWEROWE

Trasy rowerowe:

Międzynarodowa Trasa Rowerowa (Wybrzeże Atlantyka – Paryż – Berlin – Królewiec): W powiecie międzychodzkim przebiega: od Poczesnej drogą krajową. W 160 przez Lewice, Łowyń do Gorzynia (skrzyżowanie z drogą krajową nr 24) – Wielowieś – Międzychód ul. Piłsudskiego – most na Warcie – dalej drogą wojew. Nr 160 przez Przedlesie, Ośrodek Mierzyn, Sowiny Góry i dalej w kierunku Drezdenka.

Wojewódzki szlak „Szlak Stu Jezior" (55J) Międzychód – Szamotuły, czyli szlak rowerowy (czerwony) R-8: z Międzychodu – Bielsko – Kolno – Kamionna – Prusim „Dlandia" – Chalin OEP – Sieraków – Rytyn – Chrzypsko Wielkie – łącznicki punkt widokowy – Bielskosz – dalej przez: Ostrorog do Szamotuł, gdzie łączy się z Transwielkopolską Trasą Rowerową, odcinkiem pokrywającym TTR-N (nadal szlak czarny, również ze szlakiem zielonym) przez Pamiątkowo, Roztworowo do Poznania – Parku Sobieskiego (110,8 km)

Wojewódzki szlak „Nadwarciański Szlak Rowerowy" NSR – oznakowany szlak rowerowy (niebieski) Międzychód – Poznań wzdłuż Warty: z Międzychodu przez most na Warcie, za mostem w prawo wzdłuż brzegu do Makrzaca, dalej na wschód drogą wzł. – Zatom Nowy – Paski – wzdłuż Warty do Bucharzewa, Chojna – Wronki – Obornicki; dalej przez Biedrosko do Poznania (ok. 120 km.), dalej wzdłuż Warty szlak prowadzi do zapory w Jeziorsku (dokład. 250 km.)

Lokalne szlaki rowerowe PTTK:

"cztery nowe szlaki w gminie Chrzypsko Wielkie:

szlak czerwony, wokół jez. Chrzypskiego (Chrzypsko Wielkie – wiedukt kolejowy – Chrzypsko Małe – łącznicki punkt widokowy „grzyb" – Chrzypsko Wielkie (8,5 km.)

szlak żółty przy łączach (od szlaku czarnego 5Ji w łącznickich – łączce – Dworek pod Jesionem – skrzyżowanie ze szlakiem czerwonym z Kwilcza – Bielskosznik– do szlaku czarnego 5Ji) (21,7 km.)

szlak niebieski: Chrzypsko Wielkie – pola tulipanów – Charcica – Jabłonowo – Młyin – do szlaku zielonego i nim do Chrzypska Wielkiego (9 km.)

szlak zielony: Chrzypsko Wielkie – Śródka (pałac) – Strzyżnia – Dróżnia – Dróżnia – leśniczówka – Chrzypska Mała do szlaku czerwonego i nim do Chrzypska Wielkiego (11,6 km.).

"trzy nowe szlaki powiązane z Kwilczem „Kwilcka Ósemka":

szlak niebieski: Kwilcz – Orzaszkowo – Dobrzyznek – Lubosz – Augustowo – Oborzewo – „Dziabelski Most" – skrzyż. ze szlakiem żółtym z łączce – Jażrówo – rez. „Kukowy Ostrów" – Mościnsko – pomnikowy dąb – Sportowo – Kurnatowice – Kwilcz – Chalin – Kłosowic – OEP – Ośrodek Edukacji Przyrodniczej WPK (25 km.)

i szlak czerwony: Chalin OEP WPK – Popowo (pałac) – Prusim Skansen Dlandia – Kurnatowice – Kwilcz droga 24 – Kubowo – Wituchowo – „Drzaniecki" – Chodobczyce „Barka" – Miłostowo – Urbanowiko – Roztotek (25 km.)

"szlak żółty (koszący północnym brzegiem Warty Międzychód za Skwierzycą; z Międzychodu przy moście przez Wartę– wiec Wierzyn „Nadwarciańskim Centrum Turystyki Rowerowej „Dom Cyklisty" – Zamyślin – pałac Wieżo – Krzelowiko – i dalej szlakiem zielonym przez Swiniary i most na Warcie do Skwierzycy (34 km.)

"szlaki rowerowe w gminie Sierakow:

szlak czerwony („Jażrówski") Jerzoszewo – Sierakow –most na Warcie – dęb „Józef" w Marianowie – Charzępowo – „Matecznik Bieto" – Plewisko – Lichwin – Bucharzewo „Chata Zbójnik" (41,5 km)

szlak niebieski („Dziabek Zakątek"): „Chata Zbójnik" Bucharzewo – Bukowo – most na Warcie – Sieraków– Łowica – do szlaku czarnego 5Ji (18 km)

szlak żółty („Krajobrazowy"): Góra – Lutomek – Lutom – Kaczlin – Tuchola (23,7 km)

łącznikowy szlak czarny: Charzępowo – Zatom Nowy

– prom na Warcie – Zatom Stary – Łowica (7,1 km.)

Rowerowa szlak „Siedem Powiatów Narodowych 1769 – 1919" oznakowane przez Stow. na Rzecz Rozwoju Ziemi Międzychodzkiej (znak rowera ze skrzyżowanych szabelek)

"pętla międzychodzka (czerwony) obejmuje miejscowości: Bielsko, Kolno, Łowica, Chalin, Popowo, Prusim, Kamionna, Mościć, Grałewo, Kamionna, Międzychód

"pętla świebodzka (żółty) obejmuje miejscowości: Kwilcz, Mechnacz, Popowo, Chalin, Śrem, Kurnatowice, Mościejewo, Orzaszkowo.

"pętla sierakowska (niebieski) obejmuje miejscowości: Sieraków, Łowica, Popowo, Chalin, Śrem, Góra, Grobia, Sieraków

Na trzech szlakach m.in. Popowo – głaz pamiątkowy w miejscu potyczki konfederatów barskich, Śremem, Kolno, Łowica – miejsca walk trzech zaborów Powiatu Międzychodzkiego, Sieraków i okolica – miejsca bitwy wojsk Księstwa Warszawskiego z Kozakami w 1813 r.

Inne szlaki turystyczne:

szlak rowerowy „Do kapelni Wanda" (czerwonowany znakiem rowery i skrzyżowanych kółeiwa): Kaplin – Radusz – Kaplin – Radusz, odcinek na przemian dwiema ścieżkami w lesie, ok. 1 km. – i dalej do byłej kapelni „Wanda" – ruiny kapelni funkcjonujących w powiecie od końca XIX w. do wybuchu drugiej wojny światowej (7 km.)

Ścieżki rowerowe edukacyjne Nadleśnictwa Międzychód „Siedmiu Radusza" (pętla niebieska 23 km i pętla żółta 14 km.) zaczynają się przy szkółce leśnej w Kaplinie, przewodzą po terenach niektórych miejscu najwyższej poszczególnej wsi Radusz, odsłaniają na przemian obiedzeniem w 1790 roku, ukłoikowanej przez hitlerowców. Wieś liczyła w XIX w. 90 domów i ponad 600 mieszkańców, gospodarze byli przewodnie BO – bohaterom (niektóre znaczenie wojskowi), wieś miała kościół, szkołę, pocztę, 3 karczmy, 2 młyny i kuźnię. W leśniczówce Makrzec mieści się tzba pamięci wś Radusz i Ośrodek Edukacji Ekologicznej Nadleśnictwa Międzychód, w ramach Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Notecka".

LEGENDA - LEGEND - ZEICHENERKLÄRUNG

lasy forests, Wälder	**parking** parking, Parkplatz
osady, zgrupy działkowe settlements, Ortsgarten	**parking boksy** parking boxes, parkplatz Wartzparkplatz
tereny przemysłowe industrial areas, Industriegebiete	**stacja benzynowa** gas (petrol) stations, Tankstellen
tereny zabudowane built-up areas, bebaute Fläche	**muzea, pomniki** museums, Denkmäler
cmentarze cemeteries, Friedhöfe	**muzeum** museums, Museen, Denkmäler
łąka meadow, Wiesen	**policja, straż pożarna** police, fire department, Polizei, Feuerwehr
numery dróg road numbers, Kennzeichen der Wege	**restauracje** restaurants, Restaurants
drogi krajowe main roads, Hauptstraßen	**poczta** post offices, Postämter
drogi wojewódzkie secondary roads, Nebenstraßen	**szlaki turystyczne** tourist roads, Wanderwege
drogi powiatowe i gminne other streets, weitere Straßen	**ścieżki dydaktyczne** didactic routes, didaktische Wege
drogi gruntowe ground roads, Feldwege	**szlaki rowerowe** bicycle routes, Fahrradwege
drogi dla przystorzy	**pałace** palaces, Palästen
kolejje railways, Eisenbahnen	**zamki, ruiny** castles, ruins, Schlösser, Ruinen
granica powiatów district boundary, Kreisgrenze	**kąpielisko** places for swimming, Freibäder
granica gminy commune boundary, Gemeindegrenze	**grodzisko** forts, Wallburg, Burg
obszar chroniony, ochrony protected area, Naturschutzgebiete, Naturparkgrenze	**hotele** hotels, Hotels
ośrodki jeździeckie horse riding centres, Reiten Zentren	**kościoły, kaplice** churches, chapels, Kirchen, Kapellen
ruiny zamków castles ruins, historische Burgen	**cmentarze** graves, parks, Ausschlupwinkel
ośrodki wypoczynkowe recreation centres, Erholungszentren	**informacja turystyczna** tourist information, tourisden information
gospodarstwa agrotrystyczne farm stays, Gaststätten	**punkt widokowy** Zielpüntkt
pomniki przyrody nature monuments, Naturdenkmäler	**leśniczówki** forester's house, Forsthäusern

Szlak Konny „Wilczy Szlak" o łącznej długości 143 km. wytyczony jest za Stęszowem koło Poładzicka do Buczowa. Oznakowany jest białym prostokątem z żółwiego koniu i stosowanymi drogowskazami.

Ścieżka konna wytyczona jest z Makrzaca („Stajnia Makrzac") przez „Dłbowy Młyn" do leśniczówki Czaplinec i z powrotem przy jez. Piaskowym i Grobia do Makrzaca.

Dla wędrowców dostępne są również: trasy kajakowe: z jez. Chrzypskiego przez jez. Bielsko i jez. Łutomskie do Warty (od Rytyna „szlak Oszczenicy" www.oszczenica.pl), z Ośrodka Edukacji Przyrodn. w Chalinie przez jez. Łowickie i jez. Zamkowe do jez. Kolenkolego i jez. Bielskiego oraz Warta na długości całego powiatu w ramach tzw. „**Wielkiej Pętli**", z trasy korzystaj jezioro Gopkańskie, Warta i Noteć, zs stanicami w Międzychodzie i Sierakowie, a także rowkywowanym w 2014 r. partem w Międzychodzie (obecnie Centrum Turystyki Wodnej i Rowerowej)

Informacje turystyczne

Międzychód – Muzeum – oddział Biblioteki Miejskiej ul. 17 Stycznia 100, tel. 95 7482701

Mierzyn – Ostrovin, Ośrodek MOSTIR tel. 95 7481523

Chrzypsko – Ośrodek Wypoczynku i Rekreacji, tel. 61 2957868

Sierakow – Muzeum Zamek Opalińskich, tel. 61 29 52 392

Inikoiaski Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej stoją w: Międzychodzie, Mościcach i Kamionnie.

Większe ośrodki, motele, hotele:

Ośrodek Edukacji Przyrodniczej Zespołu Parków Krajobrazowych Woj. Wielkopolski